

Slovenski dom

Štev. 129

V Ljubljani, sobota 8. junija 1940

Leto V

Sklepi sovjetske vlade za ohranitev miru in sedanjega stanja na Balkanu

V ruskem zunanjem ministrstvu izjavljajo, da bodo Sovjeti z vsemi razpoložljivimi sredstvi skrbeli za varnost Balkana

Moskva, 8. junija. m. Sovjetska vlada je nedavno poklicala v Moskvo svojega poslanika iz V. V. V. ki je pred kratkim obiskal Belgrad. Zavezo sovjetskemu poslaniku Lavrentijevu, naj pride čimprej v Moskvo, spravljajo dobro poučeni krogi v zvezi z važnimi sklepi, ki so bili sprejeti včeraj na seji sovjetske vlade. Po tej seji je bilo izdano neuradno poročilo, da je sovjetska vlada na seji razpravljala o varnosti balkanskih držav v sedanjem evropskem spopadu.

V obveščenih moskovskih krogih zatrjujejo, da je sovjetska vlada sklenila, da bo z vsemi razpoložljivimi sredstvi varovala mir in sedanje stanje na Balkanu. Pravijo, da je sovjetska vlada po tem sklepu trdno odločena, da bo z orožjem posredovala v teh pokrajinah, če bi katera koli vojskujeta se država poskušala todat kaliti mir. Sovjetski komisar za zunanje zadeve Molotov je na včerajšnji seji vlade podal obširno poročilo o političnem položaju v Evropi ter je v zvezi s tem tudi zahteval, da se takoj sprejmejo sklepi glede ukrepov, ki bi jih bilo treba izdati zaradi varnosti Balkana z ozirom na možnost, da se vojna razširi na Sredozemsko morje, in z ozirom na važne posledice, ki bi jih to imelo na posamezne države ob sredozemskih obalah.

Visok uradnik iz zunanjega ministrstva je izjavil časnikarjem, da je Sovjetska Rusija sklenila, da bo z vsemi razpoložljivimi sredstvi skrbela za varnost na evropskem jugovzhodu.

V zvezi s tem sklepom sovjetske vlade, je snočnje sovjetsko časopisje že začelo objavljati podatke o moči rdeče armade, ki bi se je v tem primeru poslužila sovjetska vlada.

Na pobodo zunanjega ministra Molotova je moskovski radio prednočnim v več jezikih razglasil, da se je Rusija odločila varovati in vzdržati neodvisnost balkanskih držav in to z vsemi sredstvi, ker smatra zlasti neodvisnost nekaterih teh držav kot brezpogojno potrebno za svojo varnost. Ruska vojska je pripravljena, da izvede vse potrebno za zagotovitev sovjetske varnosti in je dovolj močna, da pripomore k porazu tistih, ki bi se spuščali v pustolovštine na Balkanu.

Moskva, 8. junija. Tas: Predsednik ljudskih komisarjev Molotov je sprejel predsednika litvanske vlade Merkisa. Sprejemu sta prisostvovala litvanski poslanik v Moskvi Nacevicius in sovjetski poslanik na Litvanskem Pozdnjakov. Obisk litvanskega ministrskega predsednika v Moskvi je v zvezi s splošnimi varnostnimi pripravami sovjeto vzhodno zahodne meje.

Francosko poročilo o umiku prednjih straž vzdolž Somme in o uničenju nemških oddelkov pri Aisnei

Pariz, 8. junija. o. Havas: Snočnje sporočilo francoskega vrhovnega poveljstva se glasi: Med morjem in Chemin de Dames-om se boj nadaljuje. Potekal je ves dan z veliko srčnostjo. Naše čete se krepko upirajo sovražniku, ki ne glede na izgube meče v boj vedno nove množice. Ob vsem bojišču vzdolž Somme se najsprednejši francoski oddelki, potem ko so izvedli svojo nalogo v boju proti sovražni pehoti in oklopnim enotam, umikajo na svoje položaje po določenem načrtu. V pokrajini ob zgornji Bresle se je sovražnik oklepnim oddelkom posrečilo predreti v naše črte, ne da bi mogli pri tem uničiti naše utrjene točke. Tudi ob Aisnei je sovražnik razvil svoje napade ter poskušal priti čez reko vzhodno od Soissons. Sovražni oddelki, ki so prišli čez Aisno, so bili uničeni. Naše letalstvo nadaljuje bombardiranje sovražnih čet. V zadnjih 24 urah je bilo vrženih čez 100 ton bomb na sovražne oklepne enote, konvoje in prometne zveze. Francoska letala so zbila na severnem bojišču 21 sovražnih letal.

Velik nastop našega letalstva v bitki, ki se bje zadnje tri dni, je učinkovito podpiral naše oklepne enote v boju proti sovražnim kolonom. Nered, ki ga je napravilo naše letalstvo med sovražniki zadnje dni, je zelo olajšal nastop našim kopnenim silam. Včeraj in minulo noč so se naši bombniki uspešno udeleževali tudi v ozadju ter bombardirali in zadeli številne kolone z živčevjem, ceste in železniške proge. Ogledniška letala so izvedla številne naloge podnevi in ponoči ter prinesla dragocene podatke za bombardiranje. Včeraj so letalske enote v zaporednih naličih na številnih točkah onemogočile gibanje sovražnika. Naša letala so začela

številne, sovražne oklepne enote in tove benčane. Tako je bilo vrženih iz boja veliko število tankov. Francoska lovka letala so včeraj zbila 21 sovražnih letal na severnem bojišču.

Predsedništvo francoske vlade je snoči sporočilo, da je včeraj 200 nemških letal napadlo srednjo Francijo.

Takoj po začetku sedanje velike bitke je general Weygand, vrhovni poveljnik zavezniških čet, izdal tole zapoved četam:

Nemške uradne vesti o načrtnem nadaljevanju ofenzive v severni Franciji

Letalski napadi na francoski pristanišči Havre in Cherbourg

Glavni stan nemške vojske, 8. junija. DNB. Vrhovno poveljstvo nemške oborožene sile poroča včeraj: Operacije vojske in letalstva južno od Somme in južno od prekopa Aisne in Oise so nadaljujejo po načrtu in z uspehom. Weygandova črta je prebita na vse dolžini fronte. V noči s 6. na 7. jun. je nemško vojni letalstvo uspešno napadalo britanska letališča. Letala, ki so se udeležila tega pohoda, so se brez izgub vrnila v svoja oporišča. Ob severni francoski obali se je obrežni obrambi naše voje mornarice posrečilo uničiti neko sovražno podmornico. V teku včerajšnjega dne je sovražnik izgubil vsega 37 letal, in sicer 27 v zraku, 10 pa od protiletalskega topništva. Devet nemških letal pogrešamo. Nemško vojaško letalstvo je razdejal po slopne norveške radijske postaje pri Hammerfestu.

Berlin, 8. junija. o. Agencija Domei poroča iz Berlina, da v vodstvu nemške vojske prizna-

va, da je general Weygand naglo ustvaril čisto poseben obrambni sistem, ki predstavlja resno vprašanje za nemški način bliskovitega vojskovanja. Nemško vrhovno poveljstvo odklanja, da bi dajalo podrobnejše podatke o bojih in pravi, da je nemško napredovanje naletelo na silovit odpor močnejših armad, kakor pa so pričakovali.

Po prvih dveh dneh bitke je general Weygand izdal novo povelje. V njem se zahvaljuje četam, ker so ga poslušale in izpolnile njegovo prejšnje povelje.

Berlin, 8. junija. m. United Press poroča: Nemško vrhovno poveljstvo poroča, da so nemški letalci včeraj bombardirali francoski pristanišči Cherbourg in Le Havre.

Rim, 8. junija. AA. Stefani: Posebni dopisnik agencije Stefani poroča, da se sedanja ofenziva posebno uspešno nadaljuje na odseku pri Abbeville in Rethelu. Nemške čete so došle do Aisne med Compiègneom in Soissonsom. Tu so nemške čete napredovale 20 km. Na kraju pravi dopisnik, da je general Weygand vrget v boj rezervne čete, ki naj izpolnijo razpoke v obrambnem sistemu.

1000 ameriških letal bo odletelo v Anglijo in Francijo

Washington, 8. jun. Reuter. Kadarkoli te dni predstavniki tiska sprašujejo o dobavi letal za zavezniške, Roosevelt s posebnim nasmeškom odgovarja, da o tem nima pojma. Toda iz drugih zanesljivih virov se izve, da potujejo te dni v Evropo celi roji ameriških letal kot ptice selivke. Amerikanci v šali pravijo, da so vsa ta letala očitno čez noč zastarela in da se zaradi tega smatrajo za material, ki ga lahko prodajo Angliji in Franciji zato, ker sta se ti dve državi prvi javili kot kupci. Toda ameriški politični krogi zastopajo mnenje, da bo vlada pretvezo o zastarelosti uporabljala tudi glede vsega ostalega vojnega materiala. Zdi se, da se potrjuje vest, da bodo letala poslana Angliji in Franciji po najneposrednejši poti, t. j. da bodo vsa ta letala preletela Atlantski ocean. Število letal, ki jih obsega ta dobava, drže v tajnosti, toda mnogi trdijo, da jih ni manj kot tisoč.

Sv. stolica in nove pobude za mir

Vatikan, 8. junija. o. Havas. Vatikanski krogi opozarjajo na razne vesti, razširjene v tujini, v katerih govorijo o dozdevnem namenu sv. obeh, da bi storili nove korake v korist miru. Ti krogi izjavljajo, da sv. Stolica ni opustila nobene prilike od začetka vojne, da ne bi delovala za mir in da bo to storila tudi v bodoče, toda dodajajo, da se sedanji trenutek ne zdi niti najmanj ugoden za kakršne koli korake. Zato je treba omenjene vesti o neki pobudi Vatikana smatrati za neosnovane.

Angleški uradni obisk v Romuniji

Sofija, 8. junija. AA. Reuter. Angleško poslanstvo v Sofiji je izdalo tole sporočilo: Sir Stafford Cripps, ki potuje skozi Sofijo, se ni ustavil tu zaradi kakšnega posebnega poslanstva, temveč je izkoristil svoje bivanje v Sofiji, da obišče predsednika vlade Filova in zunanjega ministra Popova. Cripps je odpotoval v Bukarešto, kjer bo s tamošnjim angleškim poslanikom ostal čez nedeljo. V ponedeljek se vrne v Sofijo, v torek pa bo nadaljeval z letalom pot v Moskvo.

Vesti 8. junija

V Romuniji so včeraj praznovali 10. letnico, kar se je kralj Karol vrnil iz tujine in prevzel oblast. Za to priliko so bile po vsej Romuniji razne slovesnosti, toda na kraljevo željo nič bučne zaradi resnih časov. Romunski poslanik v Belgradu je snoči imel v belgradskem radiu govor, v katerem je slavil kraljeve zasluge za napredek in obrambo Romunije.

Vsaka kanadska trdnjava bo drugi Calais in vsaka luka drugi Dunkerque, tako je prepričanje vsega kanadskega ljudstva. Če se bodo postavili proti nam novi sovražniki, se bodo dvignili novi narodi, da nam pomagajo, je govoril predsednik kanadske vlade King.

Velike poplave v Romuniji so povzročile ogromno škodo posevkom, zaradi česar bo zelo prizadet romunski izvoz.

Nadzorstveno potovanje predsednika turške republike vzdolž grške in bolgarske meje nima nobene zveze s sedanjim političnim položajem, pravi uradna izjava turške vlade.

Japonska mora spremeniti svojo politiko proti Angliji in Franciji, zahtevati, naj se francoska in angleška vojska umakne iz Kitajske ter omejuje plovba angleškim in francoskim ladjam ob vzhodnem azijskem obrežju. Take zahteve je japonski vladar poslal predsedniku nacionalistične stranke Sejukaj.

Sv. oče Pij XII. je včeraj sprejel primasa Poljske kardinala Hlonda.

Prišel je čas, ko je treba za varstvo ameriškega naroda takoj uvesti obvezno vojaško dolžnost, piše vodilni ameriški dnevnik »New York Times«, ki je doslej vedno nasprotoval vsaki taki misli.

Vsi italijanski parniki na visokih morjih so dobili zapoved, naj odplovejo v nevtralna pristanišča. Odločeni so odhodi italijanskih parnikov namenjenih v Ameriko in drugam, po drugi strani pa na primer italijanski potniški uradi sprejemajo naročila mest na parniku »Rex«, ki bi moral 12. junija odpluti iz Genove.

Nemška uprava v Holandiji kaže prizadevanje, da se ohrani holandska narodnost in da se ustvari znosno sožitje med Holandci in Nemci, pravi nemški poročevalski urad.

Slovaška vlada je prepovedala klati sleherni živino na vsem ozemlju države. Do prepovedi je prišlo zaradi povečanega izvoza v Nemčijo.

Letala v sedanjih časih in razmerah strašno hitro zastarijo, je odgovoril predsednik Združenih držav Roosevelt včeraj časnikarjem, ki so ga vprašali, kako da ima Amerika nenadno na razpolago toliko starih letal in orožja za zavezniške.

Mussolini je izročil 74-letnemu maršalu De Bonu poveljstvo nad severnimi italijanskimi armadami. De Bono je vodil l. 1935 prvi del operacij proti Abesiniji, pozneje je bil odpoklican. Njegovo imenovanje kaže, da tudi v Italiji prihajajo do veljave stari generali.

Ko je Nemčija stopila v vojno, je imela za šest mesecev tekočega goriva. Pozimi so zaradi dovoza iz Rusije in Romunije zaloge narasle tako, da bi zadostovale za osem mesecev. Na Poljskem, v Belgiji in v Holandiji so Nemci dobili toliko bencina, da so z njim nadomestili tisto, kar so porabili pri napadu. Tako so povedali dopisniku »United Pressa« v Berlinu ljudje iz vojaških krogov.

Sovjetski poslanik v Rimu Gorelkin, ki ni svoja službenega mesta nastopil zaradi silovitih protisovjetskih demonstracij ob začetku finske vojne, se bo v kratkem vrnil v Rim, kar naj bi pričalo, da je Italija pred vetopom v vojno urenila svoje razmerje s Sovjeti.

Svedsko protiletalsko topništvo je včeraj sestrelilo neko tuje letalo, ki je v družbi dveh drugih preletelo švedsko mejo.

V Berlinu je včeraj umrl Arthur Zimmerman, bivši tajnik nemškega vojnega ministrstva, ki je v januarju 1917 ponudil Mehiki vojaško zvezo ter ji obljubil nekatere južne dele Združenih držav. Spomenico so dobili v roke Amerikanci, zaradi česar so Združene države potem stopile v vojno.

Sv. oče Pij XII. ne bo šel poleti na običajne počitnice v Castelgandolfo, marveč bo zaradi nevarnih časov ostal vse poletje v Vatikanu.

Najučinkovitejše sredstvo za boj proti bombnikom je spretno uporabljena strojnica. Pred tem načinom obrambe izgubljajo hladnokrvnost tudi nemški piloti, ki so sicer zelo hrabri, pravijo angleška vojna poročila.

Kancler Hitler je poslal romunskemu kralju Karolu brozjavne čestitke ob 10. letnici vladanja.

Trgovska pogajanja med Svedsko in Nemčijo bodo kmalu ugodno zaključena.

V vsej svetovni vojni so Nemci vrgli na Pariz in okolico 1200 bomb iz letal. Ubilih je bilo v štirih letih 200 ljudi, 600 pa ranjenih — manj kakor v tej vojni pri prvem napadu.

Romunska vlada je za mesec dni prepovedala vsak izvoz koruze.

Nemški predlogi bivšemu belgijskemu kralju

London, 8. junija. m. Belgijski zunanji minister Spaak je včeraj obvestil angleškega ministrskega predsednika Churchilla, lorda Halifaxa in predsednika holandske vlade, da je nemška vlada stopila v stike z belgijskim kraljem Leopoldom III. ter mu predlagala sporazum o ureditvi novega položaja Belgije. Po tem predlogu naj bi v bodoče stal na čelu Belgije kralj Leopold III., ki bi užival vso podporo nemške vlade in bi bil podložen kanclerju Hitlerju.

Ni znano, če je kralj Leopold ta predlog že sprejel in če je tudi sam postavil kakšen predlog. Gotovo je samo to, da se v bližini dvorca, kjer zdaj biva kralj Leopold, mude odposlanci nemške vlade, ki so dobili nalogo, naj se pogajajo z Leopoldom.

Angleži poročajo, da so Francozi ponoči odbili vse nemške napade

London, 8. junija. o. Londonski radio poroča: Bitka še vedno traja ob reki Sommi z vso srditostjo. Posebno močan je topniški ogenj vzhodno od Soissons. Nemškim četam ni uspelo nadaljne prodorane skozi francoske bojne črte in so ponoči Francozi zavrnili vse nemške napade. Francosko protitankovsko topništvo je v zadnjih treh dneh uničilo že nad štiri sto nemških tankov. Angleži, ki se tudi bore na francoskem bojišču, so s tanki obkrožili in zajeli nemški oddelek. Ujetniki pripovedujejo, da so korakali peš ves čas od Nemčije do bojišča in da so imeli med tem časom le en dan počitka, potem so morali takoj v naskok. Zdi se, da Nemčija ne razpolaga več s tolikšno količino bencina, da bi mogla prevažati z motornimi vozili čete na bojišče. Vidi pa se tudi po tem, da nemško letalstvo v teh bojih ni več tako silovito, kakor je bilo, ko so vdrli na holandsko in belgijsko ozemlje. Nasprotno pa je zadnje tri dni francosko letalstvo posebno na bojišču zelo delavno in povzroča med nemškimi vojaštvom nered.

Konec nevtralnosti Združenih držav

Ameriška vlada bo začela zaveznikom dajati orožje in letala svoje vojske

Washington, 8. junija. o. Predsednik USA, Roosevelt, je včeraj imel pol ure dolg posvet z odborom za državno obrambo. Na njem so sklenili pospešiti izdelavo vojnih potrebščin. Danes ali jutri bo ameriška vlada odobrila prodajo vseh vrst orožja, ki ga je doslej potrebovala ameriška vojska, za veznikov. Mornariško ministrstvo je izdalo uradno sporočilo, da bo večje število letal, ki jih je uporabljala ameriška vojna mornarica, zdaj danih na razpolago družbi Curtiss, ki jih bo takoj poslala zaveznikom, ameriški mornarici pa namesto njih izdelala nova letala.

Z vsemi temi sklepi, ki predstavljajo šele začetek dejanske ameriške pomoči za zavezniške, je Amerika stvarno opustila stališče dosedanje nevtralnosti v evropski vojni ter stopila odkrito na stran zaveznikov zlasti zaradi tega, ker se boji,

da bi popolna nemška zmaga v Evropi predstavljala neposredno nevarnost tudi za USA.

Kontreadmiral ameriške mornarice David Lebreton je odpotoval z letalom v Lizbono, kamor bo prisel danes. Prevzel bo poveljstvo ameriške mornarice, zasidrane v lizbonski luki. Za zdaj so v Lizboni samo trije ameriški rušilci, a je pa več drugih ameriških vojnih ladij pripravljenih odpluti v Evropo.

Francoska vlada označuje kot neresnične vse vesti o tem, da bi bili francoski luki Havre in Cherbourg po nemških letalskih napadih nesposobni za nadaljnji pomorski promet. Te vesti sta razširila nemški radio in nemški tisk.

Vatikan in USA od Washingtona do Pija XII.

Papežovo delovanje je šlo vse čase v prvi vrsti za tem, da se na svetu ohrani mir

24. decembra 1939 se je papež Pij XII. zahvalil sv. Kolegiju za božična vročila z govorom, ki je ostal te dni do danes najvažnejša politična manifestacija novega papeža z ozirom na svetovno moralno krizo in na evropski spopad, ter javno, z jasnimi besedami sporočil važnost prihoda Myrona Taylora, zastopnika predsednika U. S. A. v Rim. Sv. Oče je tedaj na kratko toda jasno in odločno dejal: »Je to za nas najvažnejše božično sporočilo, saj predstavlja s strani odličnega poglavarja tako velike in močnejše države vredno in mnogo obetajoče sodelovanje z nami, tako za dosego pravičnega in častnega miru, kakor tudi za uspešnejše in širše delovanje za dosego olajšanja trpljenja vojnih žrtev.«

Bolj odkritečno se papež ni mogel izraziti. V istem razgovoru je Pij XII. postavil »pet točk«, iz katerih vidimo v kakšnih razmerah bi bilo mogoče po njegovem mnenju vrniti svetu trajen mir.

Ce papeža zelo zanima Amerika, mu je gotovo še bolj pri srcu težnja Združenih držav za mirom in možnost, da bi vlada v Washingtonu res pomagala v borbi za mir. Ni manjkalo tistih, ki so videli v papeževem govoru 24. decembra in v obisku pri Viktorju Emanuelu III. v Kvirinalu, štiri dni pozneje, neko duhovno zvezo in zelo znatno politično vzporednost.

Ze dva meseca pozneje je dopotoval v Rim Sumner Welles, medtem ko se je v Združenih državah širil vpliv »petih točk« za mir, ki jih je tako pogumno vrgel v svet Pij XII. v svojem božičnem govoru.

Kdor je sledil važnemu potovanju kardinala Pacellia, takratnega državnega tajnika pri Vatikanu, 1936 leta v Združene Severne Amerike, je opazil, da je stal sedanjí papež pred navidežno drugačno katoliško silo, kakor je evropska — vsaj po zunanji obliki, načinu propagande in mehanizmu razširjanja. Katoličani U. S. A. so najtesneje povezani in imajo največji vpliv na politično življenje svoje države.

»Dobri, stari prijatelj«

Brzojavke, ki so pripele iz Amerike, medtem ko je Myron Taylor oddal papežu pismo predsednika Roosevelta, dokazujejo, da je obnova diplomatskih stikov v ameriškem ljudskem mnenju povzročila izredno zadovoljstvo. To radi tega, ker so Američani spoznali, da so postali središče vse pozornosti.

Rooseveltovo pismo je bilo prav »amerikansko«. Prvič v zgodovini protokolarnega dopisovanja z rimskim cerkvenim uradom se je obrnil poglavar velike države na papeža v zelo ljubezljivem tonu, ko ga imenuje: »Dobri, stari prijatelj«. Predsednikova miselnost pri papežu je izredne važnosti za razvoj evropskega položaja, ker bi mogla kadarkoli privedi do nove konference za mir. Toda to ni samo vabilo za sodelovanje pri delu za mir, temveč presenetljiv nauk filozofije in verske zgodovine.

Sv. Stolica je delovala med ljudstvom Severne Amerike neposredno po katoliških organizacijah. Nikdar se ni poslužila vlade v Washingtonu, ampak je to vedno prepustila ameriški Cerkvi. V U. S. A. je Cerkve ločena od države katoliško gibanje predstavlja v državi in to med ljudstvom in pri vladi katoliško vero; torej nekaj nepolitičnega, duhovnega, ne diplomatskega, temveč zakonitega. V resnici je Roosevelt poveril svojem prijatelju Myronu pri papežu »kot svoja osebnega predstavnika, vzdrževanje koristnih stikov med obema osebama, ki sta danes poglavarja imenovanih dveh držav. U. S. A. ima veleposlanika pri Vatikanu; poglavar predstavlja vsi državo.

Ko je 1936 leta kardinal Evgen Pacelli, sedanjí papež Pij XII., ostal nekaj tednov zasobno v Združenih državah, kar je odgovarjalo zgoraj opisanemu stanju katolicizma v republiki, je imel važne razgovore z Rooseveltom in Sumner Wellesom, z najvišjimi ameriški političnimi oblastmi, kjer se je papežev tajnik prepričal, da ni nobenega vzroka, ki bi zahteval zloženje tankašnih razmer, v katerih so živeli pripadniki Cerkve. Nasprotno, kardinal Pacelli si je ustvaril zelo dobro sodbu o političnem in moralnem položaju katolicizma v vseh Združenih državah, ter je spoznal, da je imela zasluge za to prav Cerkve, ki je okrog eto let delovala v polni svobodi po vrhovnih navodilih Vatikana in nezmotljivih naukih.

Najvažnejše vprašanje: duhovna kriza človeštva

Brezdvoma je potovanje kardinala Pacellija v Severno Ameriko, potovanje, ki se ne razlikuje od tistih po drugih državah Amerike in Evrope za ča-

sa Njegovega plodnega tajnikovanja, dovedlo do pametnih idej in trde usmerjenosti. Pacelli je s svojim bistri umom imel pred očmi realna dejstva. Malokdo ne vidi, kako črpa iz svojih novejših izkušenj smernice za prilagoditev Cerkve današnjim razmeram in kako si prizadeva, da bi se rodili sadovi iz njegovih bogatih izkušenj Univerzalne politika Sv. Stolice hoče zajeti v resnici najvažnejše in edino vprašanje naše dobe: vprašanje duhovne krize človeštva.

Od izmenjave pisem med škofom Carrollijem in Georgejem Washingtonom do sedanje med Pijem XII. in Rooseveltom, je torej vez tistega idealnega in praktičnega nadaljevanja, v imenu katerega zna Cerkve vselej najti pravo pot svojih najvišjih interesov, kadar postanejo nujni in aktualni. Mir, ki je zbližal Cerkve in Združene države Severne Amerike, bo brez dvoma gospodoval v življenju prihodnjih let Vatikana, mir, v znamenju katerega je zasedel Evgen Pacelli najvišji prestol sveta.

Nekaj zgodovine

Uradni stiki med Sv. Stolico in U. S. A. so bili prvič vzpostavljeni po Benjaminu Franklinu in Piju VI., ko se je junak ameriške svobode mudil v Parizu, kjer je branil pravice že svobodnih anglosaksonskih kolonij.

To je naš dobri očka Jones »Krompir«

Drzni prostovoljec, ki je osem dni neprenehoma prevažal umikajoče se zavezniške vojake čez Kanal

Za časa španske državljanske vojne je zelo zaslovel mož, ki ga svet pozna pod čudnim imenom Jones »Potato«, ali po naše Jones »Krompir«. Slavo mu je prinesla njegova drznost, ki jo je imel še precejšen delež več, kakor pa drugi mornarji, njegovi poklicni tovariši. Njega ni mogla zadržati nobena stvar in je še vse, kar si je kdaj namenil, tudi do kraja izpeljal, čeprav je bilo to tolikrat v zvezi z veliko nevarnostjo. Niti emrti se ni ustrašil pogledati v oči, zato mu je pa tudi vse uspelo.

Tedaj ko je v Španiji divjala državljanska vojna, je bil tudi on med tistimi, ki na noben način niso mogli prenesti pomorske zapore v španskih vodah. In ker ga ni nikdar zadržala nazaj nobena stvar, ga tudi ni mogla pomorska zapora. S svojo staro ladjico je vselej znal preslepiti pomorske straže ob španskih obalah. Tu jim je zmerom srečno odnesel pete.

Vojna v Španiji se je že davno končala in v deželi je zavladal spet mir kot nekoč. Tak človek, kakršen je naš Jones »Krompir«, pa se nikdar ne uže. Njemu kar preseda, če ni vedno novih doživljaj. Ali naj mar svet po končani vojni v Španiji nanj čisto pozabi. Ne, zato je že on sam poskrbel, ali pa morda še bolj razmere, ki so pred kratkim prinesle novo vojno na evropski zahod.

Danes je Jones »Potato« star 67 let in je kapitan. Pri svojih vožnjah po morju ima naravnost »pasjo« erede, da se iz nemških podmornic in letal naravnost norčuje. Pred dvema mesecema nekako je bilo, ko ga je vendar doletela vsaj delna kazen za njegovo predrznost. Nemška bomba je padla v bližino njegove ladje in je Jones »Krompir« pri tej priliki dobil težko rano v ramo. Pa kaj to staremu pomorskemu lisjaku. Ta se že hitro izliže. Kmalu se mu je rana skoro čisto zacelila. Da bi se mu popolnoma tega Jones niti ni čakal. Ko so se razne-e vesti da je zavezniška vojska na zahodnem bojišču doživela hud udarec in da se bo morala umakniti preko Rokavkega preliva nazaj v Anglijo, odkoder je bila prišla, se je Jones »Krompir« takoj priglasi med prostovoljce, ki hočejo pomagati pri tem prepeljavanju zavezniških čet v Anglijo. Celih osem dni je prevažal angleške, francoske in belgijske vojake čez Rokavski preliv. Po večkrat na dan je naredil pot od Dunkerquea do angleške obale.

Nek vojak je pripovedoval uredniku lista »News Chronicle« o tem možu nekako takole:

Posrečilo se mi je povzpeti iz malega motornega čolna na nek manjši parnik, in že sem se pripravil, da bi posadki pomagal pri njenem napor-nem delu, ko nekdo s skal z vzbujajočim glasom zakliče proti meni:

»He, poslušajte! Pustite vendar to! Moji možje že lahko sami opravijo, kar je treba. Stopite rajši k temu preklicanemu topu in pogledite, če se z njim da še sploh kaj narediti. Poskusite streljati z njim!«

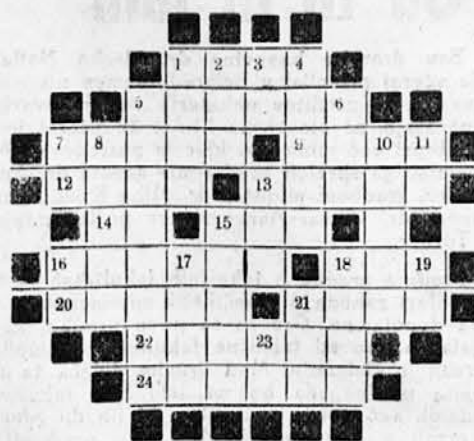
Jaz in nekaj drugih britanskih vojakov smo brž skočili k topu in smo se ga z velikim uspehom po-

služevali v boju proti sovražniku, ki nas je začel z letal obmetavati z bombami. Ko smo bili že na odprtem morju, sem vprašal nekega mornarja, kdo je ta stari dobričina, ki me je tako nagovoril in ki bi po njegovem glasu sodeč moral misliti, da je gotovo kak višji častnik. Nek mornar, član posadke mi je odgovoril: »To je stari očka »Potato« Jones. On je tu prostovoljec. Prišel je sem sam od sebe prevažati vojake, ki so se umaknili pred Nemci do obale Kanala. v Anglijo. Njegova ladja je pridno na delu. Da, to je naš dobri »Potato«.

Zanimivo je, kako so se vežale med Vatikanom in ameriško vlado simpatije od konca prejšnjega stoletja do danes, po stalnih zmenjavah mihi, najprej med Leonom XIII. in Teodorjem Rooseveltom, potem med Benediktom XV. in Wilsonom in med Pijem XII. ter drugim Rooseveltom sedaj. Katolicizem ni nikdar naletel v U. S. A. niti pri oblasteh, niti pri vladah na najmanjšo oviro pri svojem delu.

Zenska konjenica. Iz Moskve poročajo, da je v konjeniški sili v Novosibirski mimo drugih vojaških novincev tudi 134 deklet. Mnogo teh je že dole prelo razna odlikovanja. Dekleta so jako navdušene »vojačice« in se bodo izvežbale za ženske konjeniške čete Vorošilove konjenice po raznih vaseh krog Novosibirska.

Križanka

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. Zemeljska izkopanina. 5. Majhno svetišče. 7. Ahilov rojstni kraj. 9. Okroglast velik krožnik. 12. Poglavlje iz korana. 13. Vrsta ptice. 14. Pritrdilnica. 15. Vranji glas. 16. Soglasja, prizna. 18. Krtica bivše pol stranke. 20. Indijski božanstvo. 21. Sorodnik. 22. Priroda. 24. Gora v Armen-skem nišavu.

Navpično: 1. Mlinsko korito. 2. Nadeja se. 3. Pravi reče. 4. Tropska rastlina. 5. Puščavski sprevod. 6. Rmek: pozdrav. 7. Kazal, zaimek (lat.). 8. Angleška vladarska rodbina iz 16. stol. 10. Zensko ime. 11. Pevska nota. 13. Švicarski kanton. 15. Zensko ime. 16. Krtica za dravsko banovino. 17. Po njem se imenuje sarajevska mošeja. 19. Udeleženeč poročne gostije. 19. S (portni) Klub. 21. Oblaka glag. biti. 23. Plokovna enota.

Rešitev sobotne križanke:

Vodoravno: 1. Goban. 5. Vitek. 9. Ita Rina. 11. Lo. 13. Ada. 14. Drap. 16. Ost. 18. Abo. 20. Ali. 21. Vari. 23. Ara. 25. T. t. 26. Omotica. 29. Ciper. 30. Sabor.

Navpično: 1. Golovec. 2. Bi. 3. Ata. 4. Nada. 5. Vi. 6. Ind. 7. Tara. 8. Kopitar. 10. Rabat. 12. Osa. 15. Alt. 17. Trop. 19. Oris. 22. Ima. 24. Aca. 27. Or. 28. Ab.

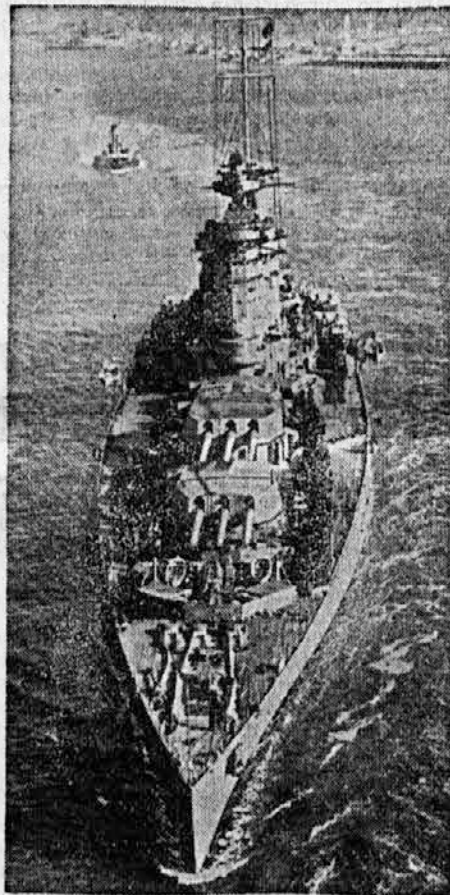
Površno čitanje. Če vzamemo natančno, je branje zelo površno zadeva — treba je to besedo le pravilno razumeti. Tu pomeni namreč to, da oko pri branju ne ujame celih črk, temveč pred vsem njihove zgornje polovice. Tu zgoraj so tiste poteze in sestavine, po katerih črke natančno razločujemo. O tem se lahko takoj prepričamo, če pokrijemo imenoma zdaj zgornjo, zdaj spodnjo polovico natisnane vrste. Če si ogledujemo le spodnje dele črk, dosti težje razberemo besedilo, nego če si ogledujemo zgornje dele. Tudi če točno pazimo pri branju, dobimo vtis, da dresi pogled pred vsem po zgornji polovici vrst.

Program radio Ljubljana

Sobota, 8. junija: 7.00 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12.00 Zdaj veseli spet bodimo, plošče lepe izberimo — 12.30 Poročila, objave — 13.00 Napovedi — 13.02 Zdaj veseli spet bodimo, plošče lepe izberimo — 14. Poročila — 17.00 Otroška: Nastop otrok (vodi gđc. Sl. Vencajzova) — 17.30 Za najmlajše (plošče) — 17.50 Pregled sporeda — 18.00 Za delopust, igra Radijski orkester — 18.40 Pogovori s poslušalci — 19. Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura — 19.40 Objave — 20.00 Zunanjepolitični pregled (g. dr. Al. Kuhar) — 20.30 »Življenje v dveh...« Pisan večer s prizori, petjem in godbo — 22.00 Napovedi, poročila — 22.15 Za vesel konec tedna (Radijski orkester).

Drugi programi

Sobota, 8. junija: Belgrajska kratkoval. post. YUA, YUB (49.18 m) 19.45 Poročila v slovenščini YUF (19.69): 1.55 Oddaja za Južno Ameriko — YUG (19.69 m): 3.00 Oddaja za Severno Ameriko — Belgrad: 19.40 Šumadijski večer — Zagreb: 20.30 Klavir — Praga: 22.20 N. Dostaljeva opera: »Vijolica v snegu« — Sofija: 19. Violina — Beromünster: 20.45 Pisan spored — Budimpešta: 22.10 ČiGanska ork. — Bukarešta: 20. Simf. konc. — Trst-Milan: 20.30 Verdijeva opera: »Moč usode« — Rim-Bari: 21. Simf. konc. — Florenca: 21.30 Lahka glasba — Sottens: 21.30 Klavir.

35.000 tonska angleška bojna ladja »Nelson«, o kateri so pred kratkim Nemci poročali, da so jo potopili. Angleži pa so odločno zanikali, da bi bilo to res.

je nebo in kaj je voda. V zalivu je mrgolelo morskih psov. Ko smo se blizu perzijskega obrežja spustili, smo jih na ducate videli v vodi.

V Bušehru smo se napili bencina in leteli dalje proti Lingehu, vasi, v kateri žive ribiči biserov in morskih psov. Ker na letališču ni bilo nobenega posloja, smo iskali sence pod krili in naglo pojedli zalogo, ki smo jo prinesli iz Bušehra. Kruh je bil v nekaj urah tako suh, da je bil kakor prepečen. Takoj za Lingehom smo preleteli veliko jezero čiste soli. Bleščalo se je tako, da ga nisi mogel pogledati niti s sinjimi naočniki. Od soli je vstajala vročina kakor iz peči. Zadnjih 300 milj perzijskega obrežja je vzbujalo strahotno pust vi-t, podobno je bilo nepreglednemu gorovju iz pepela iz žindre. Na njem je bilo samo nekaj bornih vasi, ki žive od lova na morske pse.

Za Lingehom je pilot krenil od navadne poti. Radijska brzok-javka mu je sporočila, da se je na severnem obrežju Arabije začela vojna med plemeni in da bi domačini utegnili streljati na letalo. Dvignili smo se na 2600 metrov. Pod nami je ležala zmedena gmeta rjavkastih gor, ki so vstajale naravnost iz strupeno zelenega leske-tajočega se morja. Tu sem prvič videl Arabijo od daleč, deželo, ki je od vseh naseljenih pokrajin na svetu morda najbolj neznana in od zahodne omike najmanj dotaknjena.

Zrak je bil tako suh, da nisem stekel v naočnikih mogel zmoti-ti niti z dihom, tudi če sem naočnike vtaknil v usta. Če smo pili iz termovke, je voda, ki smo jo polili, izhlapela v nekaj sekundah pred našimi očmi.

Zrečar smo prispeli v Jasku v Perziji in prenočili. En sam Evropejec je živel v tej majhni vasi, naseljeni z ribiči na morske pse. Noč smo prebili v njegovi hiši. Bil je to W. C. Janes, nadzornik zvezne postaje Indo-evropske telegrafske družbe. Več kakor 20 let je prebil v tem od Boga zapuščenem gnezdu. Do pred nekaj tedni, ko je bila uvedena redna potniška zračna služba za Indijo, ni Janes pogosto mesece in mesece videl nobenega Evropejca.

Smrad trohnetih morskih psov na bregu je bil skoraj nez-nosen. Toda imeli smo užitek s kopeljo, whyskijem in sodo ter z izborno večerjo v Janesovi hiši. Spali smo na ravni strehi pod velikanskim svetlim mesecem in valovi bližnjega brega so nas zabi-bali v spanje. Ob pol štirih zjutraj so nas prebudili, dobili smo čaj in preferanca, in se v temi odpravili proti letališču na oslihi, vodila nas je brljivka Atwooda pilota, ki mi je pripovedoval, da je bila na eni prejšnjih voženj tako huda, da mu je v zraku počil obroč na

kolesu letala in je moral pristati na enem samem kolesu. Še v temi smo se vzdignili za zadnjo progo proti Indiji. Kakih 400 metrov visoko smo prišli v tako žareč tok, da sem za trenutek mislil, da letalo gori.

Naše naslednje postajališče je bil Gwadar, vasica na obrežju Belučištana, kjer ni bilo ne avtomobilov, ne ničesar drugega so-dobnega. Od tu smo leteli še 180 milj čez morje proti Karačiju in popoldne pristali na trdo sežgani Sindjski puščavi, kakih 40 km pred Karačijem.

Sedem dni neprestanega letenja me je spravilo do roba utr-venosti. Ure in ure dolgo rjovenje motorjev je še dneve in dneve čudno utinkovalo na duha. Včasih se nisem mogel spomniti, v ka-teri državi smo bili dan ali dva prej. Moj spomin je tako zelo trpel, da bi bil pogosto pozabil potne liste, zapisnike in obleko, če me ne bi bili drugi nanje spomnili. Ostal sem v Karačiju dva dni, po-večini v postelji, da sem si opomogel od telesnih naporov te poti, potem se se odpravil na obisk k Gandiju in njegovim.

Še enkrat Verdun.

Uničujoči strah pred vojno z vso svojo silovito in nesmiselno grozovitostjo me je čudno pretresel šele natanko osem let po svo-jem koncu.

Na osmo obletnico premirja se mi je porodila misel, da bi po-iskal staro fronto in popisal tedanje stanje bojišč. Kar sem o tem napisal, je očitno dajalo izraza moji osebni ganjenosti, zakaj poro-čilo je vzbudilo več pozornosti kakor katero koli, ki sem ga bil kdaj napisal. Stotine listov so prinesle članek z velikimi naslovi na prvi strani Ducati urednikov so mi brzojavili, ali pa pismeno čestitali.

Med vojno sem se bil zaradi neznanja in propagande dal — kakor mnogi milijoni drugih — zapeljati k misli, da vojna res kaj pomeni, da je to križarski pohod za uničenje militarizma, samovlade in zato, da bi odstranil vojno s sveta.

Toda osem let po vojni je bil militarizem očitno močnejši ka-kor kdaj. Večje in mogočnejše samovlade so vstajale povsod. Edini uspeh svetovne vojne je bila grozeča nevarnost novih vojska. Osem in pol milijonov ljudi je bilo padlo zastoni, deset milijonov je pre-stalo neizrekljiv strah in stotine milijonov so trpele žalost, pomanj-kanje in nesrečo.

In vse to je bila posledica čudovite prevare.

